

КЫТААНАХ НЭНИЛИЭГЭ: УЛУУ

Сэри кыттылаахтара

КЫРГЫС ХОНУУТУГАР ОХТУБУТТАРА

1. Абрамов Афанасий Николаевич
2. Барашков Афанасий Афанасьевич
3. Барашков Алексей Яковлевич
4. Барашков Ефим Яковлевич
5. Барашков Петр Николаевич
6. Барашков Петр Петрович
7. Вазаарин Федор Васильевич
8. Блинов Роман Гурьевич
9. Гоголев Дмитрий Дмитриевич
10. Гоголев Василий Петрович
11. Гордеев Петр Гаврильевич
12. Гордеев Иннокентий Гаврильевич
13. Данилов Илья Константинович
14. Дьячковский Василий Иванович
15. Дьячковский Дмитрий Андреевич
16. Дьячковский Дмитрий Иванович
17. Дьячковский Николай Иванович
18. Дьячковский Роман Семенович
19. Егоров Иннокентий Петрович
20. Ермолаев Василий Фомич
21. Ефремов Иван Петрович
22. Ефремов Иосиф Петрович
23. Захаров Егор Дмитриевич
24. Захаров Егор Иннокентьевич
25. Захаров Дмитрий Васильевич
26. Захаров Михаил Дмитриевич
27. Захаров Николай Алексеевич
28. Захаров Петр Юрьевич
29. Захаров Николай Николаевич
30. Захаров Иннокентий Григорьевич
31. Игнатьев Григорий Спиридонович
32. Игнатьев Николай Спиридонович
33. Игнатьев Федот Федотович
34. Коркин Гаврил Андреевич
35. Коркин Гаврил Иванович
36. Коркин Егор Гаврильевич
37. Коркин Иван Иннокентьевич
38. Коркин Иван Кириллович
39. Коркин Устин Дмитриевич
40. Коркин Семен Евсеевич
41. Куртаев Алексей Дмитриевич
42. Лазарев Гаврил Антонович
43. Лазарев Петр Иванович
44. Лебедев Петр Гурьевич
45. Лонгинов Николай Григорьевич
46. Лонгинов Филипп Ильич
47. Лысков Степан Николаевич
48. Мазаров Иван Константинович
49. Миронов Николай Григорьевич
50. Местников Роман Гаврильевич
51. Местников Роман Иванович
52. Михайлов Иван Егорович
53. Новгородов Егор Григорьевич
54. Ноев Дмитрий Васильевич
55. Парфенов Петр Николаевич
56. Петров Иннокентий Афанасьевич
57. Петров Николай Николаевич
58. Платонов Михаил Иванович
59. Пономарев Дмитрий Николаевич

ХОРСУН ВЬЫНЫ КӨРДӨРӨН, СЭРИЛЭЭ СЫЛДЫН НАБАРАДАЛАМЫТТАРА

1. Лазарев Семен Дмитриевич — Аба дойдусу сэрини II-с степеннээх орденнэн.
2. Новгородов Афанасий Григорьевич — старшай сэрини, Кыһыл Сулус орденнэн.
3. Новгородов Сидор Федорович — гвардия старшай сэрини, Аба дойдусу сэрини II-с степеннээх, Кыһыл Сулус орденнэн, 4 бойобуой медалларын.
4. Ноев Дмитрий Васильевич — Албан аат III-с степеннээх орденнэн.
5. Оконешников Егор Николаевич — сапер, Аба дойдусу сэрини I-кы степеннээх, Албан аат III-с степеннээх орденнэн, Москва, Ленинград обороналарынын ийин медалларын.
6. Пахомов Василий Андреевич — ефрейтор, Кыһыл Сулус орденнэн.
7. Спиридонов Петр Егорович — младшай лейтенант, Кыһыл Сулус орденнэн.
8. Сидоров Пантелеймон Романович — лейтенант, взвод командира, Кыһыл Сулус орденнэн.
9. Скрыбин Николай Васильевич II — Албан аат III-с степеннээх орденнэн.
10. Собанин Спиридон Тихонович — Албан аат III-с степеннээх орденнэн, «Хорсунун ийин», «Бойобуой үтүөлэрин ийин» медалларын.
11. Чепалов Егор Ильич — Кыһыл Сулус орденнэн.

60. Пономарев Егор Федотович
61. Пономарев Николай Афанасьевич
62. Пономарев Петр Петрович
63. Прокопьев Иван Иванович
64. Садвинин Дмитрий Николаевич
65. Седалищев Петр Иванович
66. Сидоров Иван Петрович
67. Сидоров Пантелеймон Романович
68. Спиридонов Егор Федотович
69. Спиридонов Прокопий Гаврильевич
70. Скрыбин Иннокентий Васильевич
71. Скрыбин Михаил Васильевич
72. Скрыбин Иннокентий Гаврильевич
73. Скрыбин Иннокентий Михайлович
74. Скрыбин Роман Яковлевич
75. Федоров Егор Петрович
76. Филиппов Василий Иннокентьевич
77. Яковлев Гаврил Иванович

ДОЙДУЛАРЫГАР КЭЛЭН ӨЛБҮТТЭРЭ

1. Андреев Константин Данилович
2. Афанасьев Гаврил Петрович
3. Башарин Виктор Ильич
4. Балгантаев Венифатий Алексеевич
5. Борисов Трофим Михайлович
6. Барашков Константин Дмитриевич
7. Блинов Алексей Гурьевич
8. Владимиров Григорий Гаврильевич
9. Владимиров Николай Гаврильевич
10. Владимиров Михаил Константинович
11. Гордеев Василий Романович
12. Гуляев Дмитрий Данилович
13. Дьячковский Петр Иванович
14. Дьячковский Иван Николаевич
15. Захаров Василий Николаевич
16. Захаров Егор Егорович
17. Захаров Иван Иннокентьевич
18. Захаров Николай Иннокентьевич
19. Захаров Харлампий Николаевич
20. Захаров Николай Николаевич
21. Захаров Роман Егорович
22. Захаров Михаил Кузьмич
23. Игнатьев Николай Семенович
24. Игнатьев Гаврил Семенович
25. Игнатьев Иннокентий Васильевич
26. Ермолаев Никифор Николаевич
27. Коркин Гаврил Иванович
28. Коркин Дмитрий Иванович

29. Коркин Николай Васильевич
30. Коркин Николай Степанович
31. Коркин Николай Михайлович
32. Коркин Сидор Дмитриевич
33. Лазарев Семен Дмитриевич
34. Лебедев Петр Терентьевич
35. Лысков Николай Николаевич
36. Максимов Семен Михайлович
37. Местников Николай Алексеевич
38. Местников Гаврил Петрович
39. Николаев Егор Васильевич
40. Новгородов Иван Федорович
41. Новгородов Афанасий Григорьевич
42. Новгородов Сидор Федорович
43. Николаев Василий Афанасьевич
44. Ноев Гаврил Константинович
45. Ноев Гаврил Васильевич
46. Оконешников Егор Николаевич
47. Петров Николай Николаевич
48. Петров Дмитрий Максимович
49. Павлов Иннокентий Данилович
50. Пахомов Василий Андреевич
51. Парфенов Гаврил Иванович
52. Парфенов Прокопий Иннокентьевич
53. Парфенов Николай Иннокентьевич
54. Пономарев Афанасий Николаевич
55. Пономарев Николай Данилович
56. Решетников Григорий Николаевич
57. Спиридонов Петр Егорович
58. Собанин Иван Петрович
59. Собанин Спиридон Тихонович
60. Скрыбин Николай Васильевич II
61. Филиппов Петр Иннокентьевич
62. Чепалов Егор Ильич
63. Чепалов Дмитрий Ильич
64. Яковлев Иван Спиридонович

УЛУУ КЫАНЫ 50 СЫЛААХ УБУЛУӨНҮН КӨРСҮӨХТЭРЭ

1. Ефремов Дмитрий Николаевич
2. Матвеев Афанасий Константинович
3. Миронов Николай Николаевич
4. Нестеров Илья Михайлович
5. Оконешников Николай Яковлевич
6. Оконешников Роман Яковлевич
7. Петров Иннокентий Афанасьевич
8. Скрыбин Никита Гаврильевич

Икки сэри уотун ааспыта

С. Т. Собанин икки сэри кыттылаада, Кытаанах нэнилэтин ботуоттаах гражданина этэ.

1914 сыллаахха Кытаанахха аан бастаан оскуола аһыллыбыта. Бу оскуола 18 үөрэнэччинин ортотугар икки эмсэ баара. 1930 сыллаахха Чурапчыга үөрэнэ сылдьан комсомол кэжэктитэр чилиэннэн кирибитэ.

Саха сэри үрдүнэн турбут гражданскай сэрингэ 1921—1923 сс. Төгүлү, Төхтүр, Маган, Мардхай, Тулаты Кыдям сэриннэригэр хорсунуун охсуспута, икки төгүл бааһырбыта.

Спиридон Тихонович гражданскай сэрин кэнинтэн дойдутугар реком. председателинан, налоговой агентынан, Совет исполн.ком. председателинан үлэлээбитэ. 1935 сыллаахха «Намылдын бөлөһө» уонна «Маяк» колхозтар холбоһон «Бойобуой» диэн ааттаммытара. Икки бу колхоз бырабыланынатын председателинэн сэрингэ барыар диэри үлэлээбитэ.

1942 сыл атырдьах айыгар Ийэ дойдутун өстөөхтөртөн камусуурга ыгырыллыбыта. Икки ахтымыгыгар бу ыгырылга Кытаанахтан 80 киһи атынан Чурапчыга кирибитин туһунан суруйар. Аара байыаннай үөрэххэ тохтообонко, сэриннээр фронтта тинибитэ. Можайскай туһайымытынан элбэх кыргы-

«Сэрин ыар, сут-кураан сылларыгар биллэтин Кытаанах нэнилэтин территориятыгар олорор оччотобу 9 колхозтан 7-лэре атырдьах айын 28-29 күннэригэр дойдуттарынан хоту көһөрүүгэ хончубуттара. Киһилэри кытта тэнгэс Хатылы нэнилэтин 3 колхозна барбыта» (Е. П. Коркин архивынан). Булууга кирибит 7 колхозтан Ярославнай аатынан уонна «Кыһыл Таңда» колхозтар бэйэлэринэн олорбуттара, атыттар олохтоох колхозтары кытта холбоскуттара. Майна дойдуттарыгар «Бойобуой» уонна «Эдэр ыччат» колхозтар хаалбыттара. Көһөрүллүүгэ барбыт дьон олохторо-дьаахтара ыараханын иһи барыта өйдүүр.

Дойдуга хаалбыт колхозтар олохторун туһунан суруйуу адыһах. Олох олус ыарахан этэ. Бийиги

һымларга кыттыбыта. Разведнара өстөөх «тылыны» ылыыга хаста да сылдыбыта.

1943 сыллаахха сэриннэһэ сылдьан бааһыран күһүн дойдутугар Албан Аат III-с степеннээх орденнаах, «Хорсунун ийин», «Бойобуой үтүөлэрин ийин» медаллардаах эргиллибитэ. К э л э э т тутта Н. В. Готовцевадан колхоз бырабыланынатын председателин дуоһунаһын тутан үлэлээбитинэн барбыта.

Кэргэнэ Федосия Платоновна тыыл үлэтигэр элбэх көлөһүгүн тохтута. 1941—1945 сс. килбизиннээх үлэтин ийин медалынан наараадалааһыта, Союзтох уоһтара Семен учуутал үөрэтин бүтэрэн хоту Абыйга үлэлиин сылдьан, сайын Индигир өрүскэ пионерскай лааһыр оҕолорун туоратыыга оҕоолорун итирин киһи салайан иһэр катера түгүнэри көтөн, 3 пионерынны ууга баалдыаммытара.

Спиридон Тихонович кэргэнинин 3 тулааһа, аймахтарын оҕолорун кыра эрдэхтэриттэн иһтэн, үөрүттөрүн мал-дьон оҕорбуттара.

Сэрин кэнинтэн үлэ-хамнаһа элбэх медалларынан, хаста да Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Вочуотунай Грамотатынан бэлнэтэммитэ. Икки сэри уотун ортотунан ааспыт саллааты, үтүө киһини дьон-сэргэте кытаанахтар умнубаттар, икки аатынан кэпэ тутталлар.

Тыылыга

нэнилэтин «Эдэр ыччат» колхозна Дьон хоргууан олутта тахсыбыта чуолкай. Олор ыһаан хараалы-бакка, уһун кэмнэ кыстаан сыппыт түбөлүктөрө баар, маны харайсыбыт дьон кэпсиддэр. Биринэ, ма, олох төһө да ыарын иһин, көһөрүллүүгэ да барбыттар, дойдуга да хаалбыттар хорсунуук үлэлээбиттэрэ. Ол туһунан — Булууга кирибит бийиги нэнилэктит дойдуттан сэрин сылларыгар килбизиннээх үлэлэрин ийин медалынан 48 киһи наараадалааһыта. Оттон нэнилэктэригэр хаалбыт 2 колхозтан, сулууснаахтартан, көһөрүллүүттэн эрдэ эргиллэн кэлбиттэртэн 39 киһи ити медалы ылы- (Бүтүүтүн 3 стр. көр).

КЫАЙЫНЫ УҢАНСЫБЫТТАРА

Семен 1929 с. Арызлаах оскулатыгар маннай-
ты кылааска үөрэнэ киирбитэ. Бастагы учууталын
Винокурова М. А. туһунан кэлин дириг махтапы-
нан, итин-сылаах тылларынан ахтара. Пионерга
киирбитэ, оскуола күннөөн ыһтар үлэтигэр актив-
найдык кытара.

Ол нурдуг, удахан уола Сэмэн Сангаарга таас
чоо хосгоолунугар комсомольскэй путевканыя тийэн
үзэли сүлдэн шахта авариятыгар олбүт Выйа-
нскэй ошоньорго кемелөөллөрө, мейнэ, мууһун
балэмниилдэрэ. Оскуола учууталлара, үөрэнөөччи-
лэрэ быраанынньыктарга спектакль туруордахтары-
на Семен малды кыттарэ, Концергарга араас фи-
гултурнай нүомэрдэрэ кордероллөрө.

Нийтэ олон, Кытааныха үөрэнэ сылдан үөрэнэ тохтоодута, 1933 с. «Кысыл сэрингэ» колхозка үлдээбитинэн барбыта, 1937 с. колхозун бырабыланнылатын председателэ партиа чилинэ Филиппов В. И. мэкээлээниини, комсомолга киирбитэ, комсомольскай таридага хара сэрингэ барыар дээр секретардабыта

Ийн дөдүүн көмүскэлтгэр Семен Лазарев 1942
снл бэс мыйн 22 күнүгэр ыгырыаллыгыта, Армияда
додорунуун Егор Коркинныын биригэ түбөхөн бар-
былтара, Атырдыах мыйгар Молотовскай уобаласка
19-с хайыһар биригээдэтигэр доборунуун Егордуун
уонна Мухудайтан биир дөйдулаахтарың Петр Пет-
рович кытта 1943 снл олунньуга дээрн байыаннан
үөрөххэ сыздыбылтара, Салтыы бастаан пошһиан,
онтон 48 көһү хайыһарынан айааннаан Ильмень
куалга тийиһитгэрэ

Роталары кулун тутар 9 күнүгэр кнэһэттэн, Ильмень нэгүе биэрэгэр баар Борисовка дэриэбинэни ылар сорудахтаах күөлүнэн хайыһарынан барбытара. Семен вавода 3 станковой пулеметтаах иинкилээн иептэ. Биир дойдулаада П. Петров эмбиккин ишодутар баара, иккинэн расчелтарыгар бастагы нүөр аттлар. Күөлү түүн туораан сарсыарданаан Борисовка 4 км бадахтаах сиргэ барыгылдыһыан көстөр буолбута. Халлааңгыга эмискэ өстөөх самолеттара көтөн иһаһлэрэ көстүүбүтэ да, субу тиниэн кэлбиттэр. Вавод кэнингэр тэйиччи иһэр хайыһардыттар днэни снарияд өстөһүтэ, бонкуойа суох буюм балаабыттара, орудие быыстада суох ытылаабыта

Семен вавода туох баарынан иһини диэки дьулуспута, төһөнөн иһэр остоох самолеттара пулеметтарынан ытыллаабыттара. Аны биэрэккэ тахсыыларыгар астовхтор эмпэрэттэн өлгөйө сытан автоматынан, пулеметунан тибинрдийбэтэрэ. Эмпэра аһынан саһан, тардаһа сылдьан утары ытмаласпыттара, гранаталарынан быраабаттаабыттара, кымэн уоту эһии күүһүрдөн аспыттара, сотору лехота көмөлөһөн дэриэбинанын аспыттара. Борисовтан 2 км ордуу

МЭЛДЫ
ИННИКИ
КҮӨННЭ

сиргэ баар Устрид дэрмэбинэи бөххөлүүрх салгыа соруудах ылан, ылазас уоскуйуу кэминтэн оһио турмуһуттара. Семениааха Устрикка тагара дьэстэтэр туруорудлубут кудеметтары суох олороры бырыккаа бэрэдильбэтэ. Субу да соруудаа кэминтэр толорбуттара.

Бу кыргызбалдарга Б. Г. Коркин, И. Мень күөл муунутар, П. П. Пеерол, Устрин дэрибаны — ийин кирсингэ сырдик тылынара быстыбыта. Семен төбөтүгэр, түбөтүгэр ырахананын; баапырыкта, 3' эйи устата Новгородская уобаласка госпитальга айланган үтүрөң баран, 26-с Сталинский дивизионга айтылган чыгыштан сымдыан хас да кыргызбалдык кыттыбыта.

1943 с. атырдах ийин 18 күнүгөр Старай Русса куораты ылыы ийин уахаан киэли иһирэи сарданаммыта. Бу өстөөгү утары кырыкстаах хапсыһыылартан биридэстэригэр саха буйуна өстөөх траншеялар ыта киирэн самзарар уоту аһан хорсуу быһыыны көрдөрбүтүн ийин Ака дойду сарантан II-с степениэх орденыгар түбэриллибитэ Мадна ортугар ыараханник баалырыбыа. Илгосмай уобалас Суи госпиталдыгар сытардына өрдөһүн түтүрбүтүтара.

1983 снлдаахь Илъмьы куола кыргыныг 40 сыла туоларынан сибээстээн Семен Дмитриевич Саха сириттэн итинчэ сэриилэсмит дьону кытта делегация састаабыгар кирсэн барса суудымбыга, 40 сылдаавыта били нини бооххохоспут Борисовка дариббинатигэр Якутеная дьон уулусса баар буолбут. Илъмьы куола кыргыныгыга аналдаах минтипиг

Семен Дмитриевичтөөх тастарыгар кэлэн олохтоох дьахталлартан биирдэстөрү көрсөспүт, Семен сары-
лын харарын өр одуулаһан баран кэлэн кууһа түс-
пүт, ытаабыт.

Огцолдогч Илчмэл туураан, Борисович дэриэбинэ дотхоолоон баран, Семеновых илтгас сэлэнгэлэ нэмээ тордүү бусан умайбыт днэ, таһытар аһы оморбуттар. Арай умайбыт днэ боһуолдатын аһа сэлэнгэлэбиттэр ыстаны тийнэн көрбүтэрэ. 10-ча сэлэһах олус дүүдэ, кутаммыт днэс оро боар өбүт. Огону төбөбүтүн дээринэн, дэгтээн нэлэнч таһаарбыттар. Килэнэ биэрбиттэр. Кысчаан өттөө эр ылан «Манна оморбут немецтэр советскайдар сэлмай динисей динилдэлэрин аһааһылар, дэриэбинэни ылаахтарына, аһагыны барыгытын олөрүүхтэрэ» дэббиттэрин кэпсэбүт. Кысчаанна аһаппыттар, аһы ыһыан биэрбиттэр.

От ныра сэрбэйгэй кыһааһынара — Сергейи Мариң Николаевна Якутскаа уулусса 14 №-төр оло-
роор, сажа саллааттарыгар туруоруллубут нааматын-
ныгы олус үчүгүйдик көрөр-харайар эбит. Сахаар
делегацияларын аман-минэн ыалдьыттаһыт. Түөрү
оҕолубо, кэргэниһиң Семен Дмитриевичи олус мах-
таһаахтык порсүбүттөр. Кыһахы олүөр дьирэ су-
руктара. 35-40-дэлэрэ кэлэ түрэр итэ.

Нәбиләләшкән бигр янаа тугар иһнэг С. Д. Лазрев уотгаа сэрһиттөн эргиллэн кхээн таһакрын-лапхын үлэлэн дүртг атыктабылы ылбгыа, Сырдык кэрһини өҗөлөрө, сибирьтө, аймах биза дыоа үрдүктү; туталаар.

ТӨРӨӨБҮТ ТҮӨЛБЭЛЭРИЙТТЭН ТЭНБЭККЭ

Нийгддэггүй фашистский галабырдыгтарган нэмүсжэн тэрөөбүт үөскээбиг дөйдүлүгүгүр кий-Нил-хонгуу кынаттанар эргиллэн кэлэн мийлээх оло-бу тутууга үөхкө салгыга сайышпарыгыт айыланэк тэртиттэп тайлжккэ, дөйиһоруп-сэрттэригэ туһугар эр-чимиэрин, дьодурданы башар Мировон Николой Никольевич учууллалар, олохтоох Совет нелюлю-мун председателинэк, биргадыириниш Скрюбин Никита Гаврильевич Дьосүүскайдаагы педдагогиче-ский институту бүтэрэн 35 сыл устат үүнэр колуо-нани иитингэ, Нестерев Илья Михайлович колхозкэ, кэшин совхозкэ кадровой булчутунан, хонгуу тутуу биргэдьириниш үтүө суобастаахтык, айымчылаах-тык үлээлэри боччутуга сыйыналгыга тахсыбыттор.

Найилдэг аймаг-мэний дэмшир, Ада дайдуу сэрмийн хялганылаахгара Кизайны 50 саятан өрөгөй-дөөх үбүдүйн төрөөбүт түөлбөтөрөр аймах-бал-хаан-уруу дэмширч нм-та бириг үрэгн-көтөн ту-пан көсөүхнэ дэлдэхотон.

Николай
ТЕЛЕЙСКЭИ

УОТГАХ СЭРИЙ САЛЛААТГАР

Н. Г. Скрабинга

Кыайы күнэ эмиз үүһиэ.
Курутуһа уонна үөрэ,
Эйэлэстик мичээрдин

Бөрүстүгүт дуо, долгуя,
Аасыт уоттаах ытык сэрин
Хосун хорой саллааттара?

Хаарьзан дьоммут тыйыс сылта
Кыргыс хааннаах хонуутутар

Харанга күүстүүн харсына,
Ааспыт уоттаах ытын сэрни
Албан доттаах савлааттара.

Син нэгэнтэн-сидис тарда,

Үрүүн хүннээ лабаа ууна,
Төрүүр оёо төлкөлүү
Үүнүгүт үйө ангара,
Ааспыт уошмаах-ытык сэрийн
Соргу туулут саллааттара.

Олох-дэглэх сатарыгдан,
Кэм ханын да хаарыгдан,
Барыгтын эрэгднэр,
Мэр баастаргын дэрбатыгдан,
Ааспыт уотгах ытын сэрэн
Олон хаалбын саллааттар.

Халын хаардар, устар уулар,
Нэлэн аябар күннэр, сыалар
Нэккэгитин сийдэлийн
Идлээ бара турдахтара,

Ааспыт уоттаах ытык сэрин
Тыһах хаалбыт сальваттара.

Од эрэзэри олох кылайар,
Түүн кинниттэн сэрээл кылайар,
Нинкини бэлтэлэн
Эрдээхтүк сүрэх тэбэр.
Аасын уоттаах ыгын сэрэн
Тыһыннаах хаалбыт сайдааттары.

Умудлубот кутга буолан,
Умудлубот ырыа буолан
Үйөөэргэ чэчирип
Дьон сүрөөр хамнаахтара
Ааспыт уотнаах ыһах сөргү
Сэмэй, серей савдааттара

Т ы ы л г а

(Бүтүүтэ, Иннин 2 стр. нөр).

Сэрин сымларыгар ободоро узахан дьону ныйта-
тэнгэ үлэлээбиттэрэ, ол туһунан архив докумен-
тарыттан абыйах холобур. 1941—1942 сс. үөрэх-
дьылыгар тизуэровскай хамаанданы тэрийэн үчү-
гөйдик үлэлээбиттэр: Дьячковская Пела, Кононова
Тана. 1944 с. оройуон үрдүнэн 462 ободоох 44
биргэздэ отону, лууту, куолаһы хомуйууга тэри-
либэт, Ордуу үчүгөйдик Дирин дөгдөмүт уонна
Кытаанах 7 кылаастаах оскуолатын ободоро үлэ-
лээбиттэр. Ол курдук, Кытаанах оскуолатын үөрэ-
нээчилэрэ Коркин Говна 78 кг отону хомуйбут.

нолхонна 93 үлэ хүннээх, Собанин Сеп 88 ит
отону хомуудт, 135 үлэ хүннээх, Осуула үерэ-
нэччилэрин социалистическай нуоталабыдаларын
түмүгүнн 1944 с. алтынны 14—15 хүннэригэр
Чурапчыга тыа хайаайастибатын быжатаалата тө-
риллибит. Онно 14 оло Бочуотунай грамотаан на-
гараадаламмыт, эннээр иетэрингэр Кытаанахтан 8
саастаах, 81 үлэ хүнүн аахсыбит Коркин Пети
баар, Яковлев Васи (билдиги сургуулиаа Далай)
110 үлэ хүннээх, 0.62 га оту охсубут, 38 хүн уе-
тата 5710 туутэри байыбит. Дыңжоскай Пети 120
үлэ хүннээх, ат кыраабылланан былганан 175 би-
тыһын толорбут.

Дяа, ити курдук жаныны туңа диге тоыратылаа улахан кыш. эдэрдине-омонунине бир-эчине курдук улактобустара.

Валерияны балэняотэ Матрени Семёновна
ЛЕОНТЬЕВА.

Сүөһү иигиттэн- саабыттан босхолонуохха

(Бүтүтүтэ. Итин 1 стр. көр).

сатинанын, Бийиги, сахалар, сүөһү ноһуомугар сыһыаммыт олус өскүрбэс, «истиги». Ол бийиһи, аһатан-интин олорор таһыыр сүөһүбүт киһэ буолуотун эбитэ дуу. Дьингэр, сүөһү сааба киһи ийинтэн улахан ордуга суох ини. Сүөһү ноһуома бэртээхэй органической уобурдуу буоларын билэбит эрэри, үүнүүнү үрдэтэр туһуттан ону тоҕо тоҕору туһамаллыһыт? Уонна төттөрүтүн баран хоммутун балдырдааччы сыбысыбыт. Ол бийиги элпитигэр-хааммытыгар олус дьирэһини иһэ сылдьарын, бөл дьитэр, мааны дьылзээх-уоттаах, тиргэн-нээх ыаллар саах сыбахтаах хотонноохторо туһулуур. Ити бөһүлөөк тас көстүүтүн, санитарнай ту-

ругун дьүдэтэринэн даҕаны онтон аннаастанарга уолдааста. Бу хайысханан культурнай революция бардагына эрэ табыллыһы. Саха сирин үрдүнэн «XXI үйүнн саах сыбаага суох хотонноох көрсүөххэ» дьини ыһырымы таһаарыахха баара. Бийиги үйбөҥ саах сыбаага солбунар технология, матыры-лаал баар аҕай.

Түмүктөр санэпиднадзор, олохтоох медицинскэй үлэһиттэр, нэһиликтэрдээһи дьаһалталар дьон сүөһүлэрин уулатар оббоннорун булгуччу ыраастыларын ситиһиллэригэр этик киллэрэбин. Түкүсү, Тьытан дьымалада кириэһин. Нэһилиһиньэ экологическай культурада сыста илигинэ уонна санитарнай турунна сыһыана намыһабынан, туһааннаах хамнас аахсар үлэһиттэр интэр-өйдөтөр, дьүүл-лүүр-дүүһүнүүр, тарийэр үлэни күүһүрдэллэрэ эрэйиллэр.

Гавриил ЕГОРОВ.

Улаус дьаһалтатын муус устар 21 күнүбүдү
170 №-дээх дьаһала

СААСКЫ СУОЛ АЛДЬАНАР КЭМИГЭР ТРАНСПОРТНАН СРЕДСТВОЛАР СЫЛДЫМЫЛАРЫН ТУҢУНАН

СР правительствотын 1995 с. кулун тутар 31 күнүбүдү 354-р №-дээх дьаһалыгар олобуран:

1. Сааскы суол алдьанар кэмигэр улауска олохтоох суолларынан транспортнай средстволар сылдымаларын муус устар 20 күнүттэн бос ыйын 1 күнүгэр дьэри боборго.

2. Чурапчытаары суолу тутар-өрөмүөнүүр учаастак (Баграфов В. Н.) бу кэмгэ анал автомашиналар (сулал көмө, сибээс, уоттан быһымыр этэрээт автомашиналар, редовонтар) сылдымаларыгар төлөбүрү суох боруолуу олохтуурдур.

3. Бу дьаһал туолуутун хонтуруоллааһын ГАН-га (Манаров И. Ф.) сүтөрүллэр.

Улаус дьаһалтатын баһылыга И. СИВЦЕВ.

ЧУРАПЧЫ СЭЛИЭННЬЭТИН ТЭРИЛТЭЛЭРИН КЫАНЫ 50 СЫЛЫГАР АНАММЫТ ЭСТАФЕТАЛАРА

Эстафета ыам ыйын 9 күнүгэр күнүс 11 чаастан буолар. Онно тэрилтэлэр манньк бөлөхтөһөн хамаанда туруоран кыталалар:

1. Интернат-оскуола, «Чуораанчык» уһууаан, тубоһонница, педучилище, филиала.

2. Чурапчы орто оскуолата, «Нүһэй» КП, уоттан быһымыр этэрээт, капитальная тутуу управлениета.

3. Улаус дьаһалтата, үөрэх управлениета.

4. Потребобщество, сибээс уеда, почтовой ст. бээс, суолу тутар-өрөмүөнүүр учаастак, аэропорт, санэпиднадзор.

5. Доруобуйа харыстабылын управлениета, «Саха-булт» управлениета, ДЭС, расчетнай-кассовый киһи.

6. «Чурапчыагросстрой» АО, «Туулукчаан» уһууаан, сбербанк, «Сир» баан-корпуна, «Идея Эгэр» ЭСЗ филиала.

7. Редакция, типография, музей, киһи библиоте-ка.

8. Эт-үүт комбината, «Якутводмелиорация» ПМН-та, «Кэскил» уһууаан, «Техкоммунэнерго» филиала, «Агропромэнерго» предприятия.

9. «Алма-Даймонд» АО, «Ремтех» ХЭТ, «Халыччан» уһууаан, «Агреснаб» АО.

10. Ветстанция, лесхоз, аптека, комбанк, музыкальной оскуола, «Сельстрой» учаастага.

11. Ис дьымала отдела, «Мичил» уһууаан, «Арчы» УОУК, нарсуд, «Артыс» страховой компания филиала, прокуратура, дьэ-уот, коммунальная ха-аһаһыстаба управлениета, булчуттар уонна балык-сыттар обществолара.

12. Маһы танаастыр комбинат, «Кыталык» уһууаан, суолу тутар-өрөмүөнүүр хосрасчетнай учаастак, производственной-технической комплектация управлениета, «Кыым» ХЭТ.

Этаптара:

I—18—24 саастаах дьахталлар—300 м

II—18—29 саастаах эр дьон—500 м

III—25—29 саастаах дьахталлар—300 м

IV—30—34 саастаах эр дьон—400 м

V—30—34 саастаах дьахталлар—300 м

VI—35—39 саастаах эр дьон—400 м

Редактор М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Омук тылыгар— уһууаантан саҕалаан

Быйыл улаус 8 уһууаангар оҕолору омук тылыгар үөрэтэллэр. Мындааһа, Диринг, Чыапчара, Чурапчы салиэниэттин «Мичээр», «Кэскил», «Кыталык» уһууааннарыгар английскай, Сыланга французскай уонна «Туулукчаанга» немецкэй тылларга дьарыктыыллар. Начальная кылаасна уонна уһууаанга омук тылын үөрэтэр учууталлар холбо-хунтаах семинардара ситиһиллээхтин буолан аас-тыта. «Мичээр» нитиллээхтэригэр омук тылыч-тенис сылын үөрэтэр опьттаах учуутал М. В. Си-цева баай ис хобоонноох дьарыгы ынтан бийирэ-на. Марфа Владимировна албах көрдөрөр пособи-ны, дидактическай ооньууу, техредствоны туһа-нан тыллары эрэ буолбакка, туохтууру, ыһыты-ны, диалогы таба санардыһа бөйүрдүлээһи оҕону кытта үлэллэрэ үчүгэй түмүктээһин көрдөрдө.

Чурапчы алын сүһүөх оскуолатыгар английскай тыл уругун Ф. М. Петрова көрдөрдө. Эдэр үлэһит кыһамнылааһын, учениктар тийэ лособитыни ба-йыта оҕорбутун уонна утумнаахтык үлэллэрин се-минар кыттылаахтара бэлэттээтилэр. Омук ты-лын оҕо уһууаанга сылдыһабыттан биллэхтээрдэ олох ирдэбилэ буолбутун, оскуола уонна уһууаан-ны ардыларыгар сибээһи күүһүрдэр ийинтэн босхолонмут методист наадатын этилэр. Аһыт-кы түмүгүнү Сыланг оскуолатыгар оҕорорго бы-лааран тарастылар.

Галина ДЬЯЧКОВСКАЯ,
үөрэх управлениетын методина.

КЭРЭХСЭВИЛЛЭЭХ НЭДИЭЛЭ

Одүүлүүн оскуолатыгар физика уонна математи-ка предметтарын нэдиэлэтэ буолла. Бу аһыах күнүгэ эркингэ ыһаммыт эгэлгэ эрирдээх ыһытылар-даах викториналар оҕо бөрөмү туһа мустулар, мөң-күһүнүрдилэр. Нэдиэлэни түмүктүүр «Брейн-ринг» конкурсу математика учууталара У. С. Таныкова, В. Д. Старостина уонна физика учуутала Н. И. Кардашевская салаһан ыһытылар. Киһилэр дикти-опыттары көрдөрөн, олуурдаах ыһытылары бээрэн үөрэнээччилэри интэриһиргэттилэр. Түөрт хамаан-да боньсабууттан XI кылаас кыһымылааһынан та-быста.

Наташа СЕДАЛИЩЕВА,
XI кылаас үөрэнээччигэ.

батарей)—650 тыһ. солк., «Звезда» стерео-магнито-ла—550 тыһ. солк., «Панасоник» видеокамера—3 мөл. 600 тыһ. солк., телефон аппарата—90 тыһ. солк., о.д.а. табаардар.

Аадырысыт: Чурапчы сэл. Ярославская ул., 8 №-рө, 10 кв. Тел. 21-486.

x x x

Сага Т-25 тракторы. Тел. 23-307 (үлэ чааһын көннүттэн).

x x x

Уулаах тингэһини—1 мөл. 500 тыһ. солк. Дьа-быыла бөһүлөөгө Аржаков Афанасий Алексеевич. Тел. 24-388 (үлэ көннүттэн).

КИИНЭ: КЫЛГАС БОЛДЬОХХО

«Легенда о динозавре-2», «Возращение диноза-ра» (Япония, «Тохо Интернешнл»). Японецтар үлэ-һиттэрин, киһилэр техникскэй өртүнэн үрдүк сай-дымаларын албэхтик истэбит. Киинэ, киһи да тардар көстүүтүнэн, бийиги көрөөтүлэрбэтигэр биллибэтэх эффе́ктэринэн, динамичнай сюжетинэн, компьютер-най съёмкатынан, соһумарынан, сүтүөн ситиһиллэ-ниэһин эрэллээхтин этиэххэ сөп. Экраһа—киһи мо-дун күүстээх аарыма динозавр зоһуоннаһан айылда нэдиэлэни утары охсуһуута. Бу күөн көрсүүтэ ба-йыһаннай массыына сана көлүөнэтэ уонна динозаврга майгыһымыр монстр айылдылар.

Киһи уонна динозавр тийэх харсыһылыара Токно Вей оройуонугар буолар. Оттон бу кэмгэ Адаһао арыыга бионаучнай чинчийэр киһи инкубаторыгар ууруллубут сымыыт төстөн динозавр оҕото тахсар. Киһи күн сирин көрүүтэ—үүнэр көм проблемата.

Культура управлениетын киһиньэ отдела.

VII—35—39 саастаах дьахталлар—100 м

VIII—40—44 саастаах эр дьон—100 м

IX—40—44 саастаах дьахталлар—60 м

X—45-тан үөһэ саастаах эр дьон—100 м

XI—45-тан үөһэ саастаах дьахталлар—60 м

XII—тэрилтэлэр салаһааччылары—60 м

А. Н. Софронов аатынан спортзалга 9 чаастан мандатнай комиссия үлэһиттэр. Тэрилтэлэр сайаап-галарын кытта 50 тыһ. солк. усунуоһу киллэрэл-лэр. Аҕа саастаах эдэр саастаах киһи оҕунгар кириэрэ көнүллэһэр. Эстафетнай палочкалары ха-маандалар бөһүлэрэ илдьэ кэлэллэр.

Тарийэр комитет.

БИЛЛЭРИНЛЭР

Нэһилиһиньэ сүөһүтүгэр хааннааһын ыһытылар. Ыам ыйын 4 күнүгэр сарсыарда 7 чаастан Чу-рапчы салиэниэттин илин, арҕаа бастарын, вет-станция, «Сельхоз» төмтөрдөрүн олохтоохто-рун сүөһүлэригэр.

Ыам ыйын 5 күнүгэр сарсыарда 7 чаастан Му-рун Тыһыһыа, интернат-оскуола, эргэ бөккөрүнэ сүөһүлэригэр.

Хааннаамматха сүөһүлэргэ күһүн ыспыраапка ба-риллэбэт, онон сүөһүлэргитин барыларын арала-быт. Төлөбүр: биһр төбөҥө хаан ыдытыгар—2000 солк., хааһырхас ырыһыны утары привив-кава—2500 солк., куйуктаны эмтэһингэ—3200 солк.

x x x

Муус устар 25—27 күнүгэр биһр ыһыдарын туолбут ыһырдэргэ, бөһөһүлэргэ модууну утары прививкада сайаапкалары ылабыт. Привив-ка муус устар 28 күнүгэр оҕоһуллар. Төлөбүрэ биһр төбөҥө—3500 солк.

x x x

Муус устар 25 күнүттэн ыам ыйын 10 күнүгэр дьэри саяа төрөөбүт ыһырдэргэ аһылаһыны ута-ры прививкада сайаапкалары ылабыт. Прививка ыам ыйын 11 күнүгэр оҕоһуллар. Төлөбүрэ биһр төбөҥө—3000 солк. Сайаапкалары телефонуна ылабыт.

Ветстанция.

АТАСТААҔАБЫТ

Сүүрэр туруктаах «Казахстан» ДТ-90 тракторы туруору үчүгэй туруктаах Т-16 шасси тракторга. Тел. 29-395 (Сыланг).

АТЫЛЫЫБЫТ

«Сайыһына» маһаһыны «Урал», «ИЖ», «Ми-скай» мотоцикллар саппаас чаастарын, уунан со-йууулар мотуордарын, «Юпитер-5» мотоцикл бо-ростуой мотуорун, ону тэнэ татах минньагы

Аадырысыт: Чурапчы сэл. Ленин ул., 47 №-гэр, Тел. 21-843.

x x x

Үчүгэй туруктаах «Москвич» автомашинаны. Чөпчэки сманалаах «Фунай» видеоплеердары. Тел. 26-132 (Диринг).

x x x

«Поларонд» фотоаппарат кассеталара, сыаната—60 тыһ. солк., ыраас видеокассеталар—15 тыһ. солк., «Електра» өңө суох телевизор (220 в, 12 в.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Саханполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54907. Объем—1 усл. л. лист. на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной печатью по защите свободы печати и массо-вой информации.